

ЛЕКЦІЯ 8

Особливо захищені об'єкти

ЗМІСТ

- a. Загальний огляд особливо захищених об'єктів
- b. Медичні формування, обладнання та транспорт
- c. Культурні цінності
- d. Об'єкти, необхідні для виживання цивільного населення
- e. Установки й споруди, що містять небезпечні сили

а. Загальний огляд особливо захищених об'єктів

Ця лекція, у якій піде мова про особливо захищені об'єкти за МГП, нерозривно пов'язана з третьою лекцією, що стосувалася принципу розрізнення. Адже, окрім того, що під час збройного конфлікту завжди необхідно розрізняти цивільних осіб і комбатантів, а також цивільні й військові об'єкти, певні категорії осіб і об'єктів користуються особливим захистом. Як правило, це зумовлено тим, що вони вважаються особливо вразливими.¹

Історичні витоки особливого захисту сягають ще Кодексу Лібера 1863 року, у якому було, зокрема, закріплено, що «Класичні твори мистецтва, бібліотеки, наукові колекції або дорогі інструменти, як-от астрономічні телескопи, а також лікарні мають бути захищені від усіх пошкоджень, яких можна уникнути, навіть якщо такі об'єкти знаходяться в укріплених місцях під час облоги або бомбардування».²

До особливо захищених об'єктів належать: медичні об'єкти; культурні цінності; об'єкти, необхідні для виживання цивільного населення, як-от вода; установки й споруди, що містять небезпечні сили (греблі, дамби й атомні електростанції). Навколишнє середовище, а також медичне обладнання (включно з транспортом, що використовується в медичних цілях) також перебувають під особливим захистом.³

Розглянемо ці категорії покроково.

¹ Robin Geiß, Christophe Paulussen, 8 Specifically Protected Persons and Objects, The Oxford Guide to International Humanitarian Law, 07.05.2020, Page 175.

²Ibid., Pages 175-176.

³ Conduct of hostilities, Casebook ICRC.

URL: https://casebook.icrc.org/law/conduct-hostilities#iii_3 (date of access: 31.07.2024)

в. Медичні формування, обладнання та транспорт

МГП наділяє особливим захистом не тільки медичний персонал, а й медичні формування, транспорт, обладнання та матеріали, що використовуються в медичних цілях.

Поняття «медичні формування»

Спочатку медичні формування захищали тільки в тому випадку, якщо вони були прикріплені до медичних служб збройних сил або вважалися цивільними лікарнями. Та згодом ДП I розширив термін «медичні формування», включивши до нього всі установи та інші підрозділи, військові або цивільні, стаціонарні або мобільні, постійні або тимчасові, які відповідають двом критеріям:

- вони мають бути організовані для медичних цілей, а саме: для розшуку, підбирання, транспортування, встановлення діагнозу чи лікування, включаючи надання першої допомоги, поранених, хворих і осіб, які потрапили в корабельну аварію, а також для профілактики захворювань;
- вони мають бути призначені виключно для таких цілей стороною конфлікту.

Це визначення включає, наприклад, госпіталі та інші подібні установи, центри переливання крові, центри й інститути профілактичної медицини, медичні склади, а також медичні та фармацевтичні склади таких установ.⁴

Особливий захист медичних формувань

Стаття 12, присвячена захисту медичних формувань, у своєму першому пункті встановлює загальний принцип, згідно з яким вони «в будь-який час користуються повагою й захистом і не можуть бути об'єктом нападу». Щоби зробити цей принцип ефективним, зацікавлені сторони можуть повідомляти супротивну сторону про місцеперебування медичних формувань; водночас «відсутність таких оповіщень не звільняє будь-яку зі сторін від обов'язку» дотримуватися цього принципу. Також МГП зобов'язує сторони, коли це можливо, забезпечити, щоб медичні підрозділи, як стаціонарні, так і мобільні,

⁴ Nils Melzer, *International humanitarian law: a comprehensive introduction*, ICRC, 2019, Pages 142-143.

розташовувалися таким чином, щоб напади на військові об'єкти не загрожували їхній безпеці.

Окрім того, медичні об'єкти не можуть за жодних обставин використовуватися для прикриття військових об'єктів від нападів. Але недотримання цієї вимоги жодним чином не звільняє іншу сторону від обов'язку поважати та захищати медичні об'єкти.

Втрата особливого захисту медичних об'єктів

Цивільні медичні формування втрачають свій особливий захист тільки якщо медичний підрозділ використовується для дій, які завдають шкоди противнику, поза межами його гуманітарних функцій. Це, наприклад, обстріли з вікон лікарні, використання медичного транспорту для перевезення зброї.

Водночас не вважаються такими, що завдають шкоди противнику, такі дії:

- a) наявність у персоналу медичних формувань легкої особистої зброї для самооборони або для захисту поранених і хворих, якими вони опікуються;
- b) охорона медичних формувань караулами, вартовими та конвоєм;
- c) наявність у медичних формуваннях стрілецької зброї й боєзапасів, відібраних у поранених та хворих і ще не зданих відповідним службам;
- d) перебування в медичних формуваннях військовослужбовців чи інших комбатантів з міркувань медичного характеру.

Та сторона, що хоче завдати шкоди якомусь медичному об'єкту, зобов'язана завчасно попередити про потенційний напад і перейти до нападу після того, як таке попередження не було взято до уваги. Це може дати змогу іншій стороні припинити неправомірне використання медичного об'єкта. Таке попередження може не надаватися лише в тому разі, коли існує загроза негайної шкоди або таке попередження неможливо виконати. Коментар МКЧХ наводить приклад, коли підрозділ військ, що наближається до лікарні, піддається сильному обстрілу з її вікон: у такому випадку «вогонь у відповідь буде відкрито без зволікання». Також можуть існувати виняткові ситуації, у яких не можна допустити жодної затримки в часі й немає можливості зробити будь-яке попередження.⁵

⁵ Yoram Dinstein, *The Conduct of Hostilities under the Law of International Armed Conflict*, Cambridge, Cambridge University Press, 04.2016, Pages 260-261.

Інші медичні об'єкти

Санітарно-транспортні засоби користуються такою самою повагою й захистом, як і рухомі медичні формування. Їх можна поділити на три категорії: наземний, водний та повітряний медичний транспорт. Вони втрачають свій захист ідентично, якщо використовуються для дій, що завдають шкоди противнику. Наприклад, повітряний медичний транспорт не може використовуватися для збирання або передачі розвідувальних даних.

Медичні об'єкти під окупацією

Цивільні медичні установи не можуть бути реквізовані окупаційною владою, доки вони потрібні цивільному населенню. Винятком є реквізиції лише в тій мірі й на той час, коли вони необхідні для негайного лікування поранених і хворих військовослужбовців. Насамкінець, окупаційна держава несе відповідальність за те, щоби медичні потреби цивільного населення продовжували задовольнятися.⁶

⁶ Nils Melzer, *International humanitarian law: a comprehensive introduction*, ICRC, 2019, Page 143.

с. Культурні цінності

Культурна спадщина зазнавала значної шкоди як в історичні часи, так і під час недавніх збройних конфліктів: прикладом може бути руйнування статуй Будди в Баміані (Афганістан) у 2001 році, напади на історичні пам'ятки та релігійні споруди в Тімбукту (Малі) у 2012 році, а також поетапне руйнування Пальміри (Сирія) у 2015 році.

МГП чітко визначає, що об'єкти культурних цінностей є цивільними об'єктами і як такі користуються загальним захистом відповідно до МГП. Вони не повинні піддаватися нападу, якщо вони не використовуються у військових цілях і не кваліфікуються як військові об'єкти. Водночас, якщо вони не використовуються у військових цілях, то мають право і на спеціальний захист.

Сутність спеціального захисту культурних цінностей

Спеціальний захист культурних цінностей кодифікований, зокрема, у Гаазькому положенні 1907 року, Гаазькій конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту від 1954 року та у статті 53 ДП I, що стосується захисту конкретних об'єктів.

Гаазьке положення 1907 року

Стаття 27 Гаазького положення 1907 року визначає, що під час облог і бомбардувань сторони мають вживати всіх необхідних заходів для того, щоб уберегти, наскільки це можливо, будівлі, призначені для цілей релігії, мистецтва, науки чи благодійності, історичні пам'ятки, госпіталі та місця, де перебувають хворі й поранені, за умови, що вони не використовуються в цей час для військових цілей. На сторону, що захищається, покладено зобов'язання позначати такі будівлі або місця відмітними та видимими знаками, які повідомляються супротивнику заздалегідь.

Стаття 56 забороняє будь-яке захоплення, знищення чи навмисне пошкодження власності муніципалітетів, релігійних, благодійних, освітніх, мистецьких і наукових установ, історичних пам'яток, творів мистецтва та науки.

Гаазька конвенція 1954 року

Гаазька конвенція 1954 року цінна тим, що наводить визначення культурних цінностей: рухоме або нерухоме майно, що має велике значення для культурної спадщини народів (наприклад, будівлі та інші пам'ятки історичного, художнього або архітектурного значення; археологічні пам'ятки; твори мистецтва, предмети старовини, рукописи, книги та їх колекції; архіви тощо), як світського, так і релігійного характеру, незалежно від походження або форми власності. Цей термін поширюється на будівлі, призначені для збереження або експонування, і притулки, призначені для укриття рухомих культурних цінностей, а також на центри, що містять велику кількість рухомих або нерухомих культурних цінностей, відомі як «центри, що містять пам'ятки».

Також Гаазька конвенція 1954 року містить низку зобов'язань, що стосуються поваги (втримування від нападів на культурні цінності та їх використання у військових цілях) і охорони (активних заходів із недопущення пошкоджень та руйнувань культурних цінностей).

Повага до культурних цінностей – утримання від нападу

Відповідно до статті 4 Конвенції напад на культурні цінності заборонений, *окрім випадків крайньої військової необхідності*. Посилання на крайню військову необхідність можливе лише тоді, коли культурні цінності перетворені на військовий об'єкт і немає альтернативного способу досягти рівноцінної військової переваги, окрім як шляхом нападу на захищений об'єкт.⁷ Рішення щодо нападу з посиланням на крайню військову необхідність має ухвалювати військовий начальник рівня хоча б командувача батальйону.

У будь-якому разі сторона конфлікту має вжити застережних заходів, насамперед пересвідчитися, що напад не буде спрямований на культурні цінності, не завдаватиме їм супутньої чи непропорційної шкоди, та зупинити напад, коли стане відомо, що його об'єктом є культурні цінності.⁸

⁷ Верховна Рада України, Другий Протокол до Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту 1954 року, м. Гаага, 26.03.1999 р. (офіційний переклад), Стаття 6. (дата звернення: 31.07.2024 р.)

⁸ Ibid., Стаття 7. (дата звернення: 31.07.2024 р.)

Повага до культурних цінностей – утримання від використання їх у військових цілях

Сторони не повинні використовувати культурні цінності у військових цілях. Це може проявлятися в розміщенні військового контингенту безпосередньо у місцях розташування культурних цінностей чи поблизу, перетворенні культурних цінностей на склади боєприпасів чи іншого військового спорядження, облаштуванні спостережних чи вогневих позицій на культурних цінностях тощо.

Відійти від цього зобов'язання також можливо в разі крайньої військової необхідності. Рішення щодо використання культурних цінностей у військових цілях може бути ухвалене лише тоді, коли немає можливості обрати між таким кроком та іншим методом для отримання рівноцінної військової переваги. Такі рішення має ухвалювати військовий начальник рівня хоча б командувача батальйону.

Імунітет від конфіскації та захоплення культурних цінностей

Стаття 4 Гаазької конвенції 1954 року також забороняє крадіжки, грабїж чи незаконне присвоєння культурних цінностей. Заборонено й реквізицію рухомих культурних цінностей. Окупаційна держава може перевозити культурні цінності тільки якщо це потрібно для їх захисту й було в належний спосіб підтверджене Генеральним комісаром з культурних цінностей. Однак, попри теоретичну можливість підтвердження Генеральним комісаром перевезення культурних цінностей на окупованих територіях, на практиці цей механізм не застосовується.

ДП I

У першій частині **ст. 53 ДП I** («Без шкоди для положень Гаазької конвенції про захист культурних цінностей у разі збройного конфлікту від 14 травня 1954 року та інших відповідних міжнародних документів») вказано, що це положення не має на меті замінити відповідні чинні міжнародні документи. Наприклад, у разі суперечності між цією статтею та нормою Конвенції 1954 року застосовується остання, хоча, звісно, лише тою мірою, у якій відповідні Сторони пов'язані цією Конвенцією. Якщо одна зі Сторін не пов'язана Конвенцією, застосовується стаття 53. Російська Федерація ратифікувала і є державою-учасницею Гаазької конвенції 1954 року та її Першого протоколу, метою якого є запобігання вивезенню культурних цінностей і забезпечення повернення незаконно вивезених об'єктів. Відтак РФ зобов'язана дотримуватися цих інструментів повною мірою.

У другій частині статті 53 ДП І викладено три заборони, які забезпечують особливий захист об'єктів, що охороняються. Так, сторонам збройного конфлікту заборонено:

- a) здійснювати будь-які ворожі акти, спрямовані проти історичних пам'яток, творів мистецтва або місць відправлення культів, які є культурною або духовною спадщиною народів;
- b) використовувати такі об'єкти для підтримки військових зусиль;
- c) робити такі об'єкти об'єктами репресалій.

Отже, стаття 53 ДП І містить вичерпний перелік захищених об'єктів: історичні пам'ятки, твори мистецтва та ті місця відправлення культів, що є культурною або духовною спадщиною народів.

Під час напрацювання цієї статті питання про «місця відправлення культів» викликало тривалі дискусії. Дехто вважав, що всі без винятку культові споруди мають бути захищені, інші – що це має стосуватися лише деяких важливих культових споруд, які становлять «спадщину народів». Зрештою перевагу віддали другому формулюванню. Насправді «місця відправлення культу» згадані в попередній ст. 52 ДП І, що стосується загального захисту цивільних споруд. Тобто вони класифікуються як такі, що зазвичай використовуються в цивільних цілях, і користуються загальним захистом, на який мають право цивільні об'єкти. Окрім того, ті місця відправлення культу, що підпадають під категорію історичних пам'яток або творів мистецтва, користуватимуться ще й спеціальним захистом за ст. 53 ДП І.

Використання терміну «ворожі акти» замість «напади» вказує на те, що стаття забороняє знищення будь-якого об'єкта, що перебуває під особливим захистом, будь-якою стороною конфлікту шляхом як нападу, так і руйнування об'єктів, що перебувають під її контролем.

На відміну від Гаазької конвенції 1954 року, винятку щодо «крайньої військової необхідності» немає у ДП І. Водночас, з огляду на першу частину ст. 53 ДП І, де йдеться про те, що це положення застосовується «без шкоди» Гаазькій конвенції 1954 року, держави-учасниці останньої не позбавлені можливості скористатися застереженням щодо військової необхідності.

Втрата спеціального захисту за ДП I

На відміну від положень Конвенцій і тих положень Протоколу I, що стосуються захисту медичних підрозділів і транспорту, а також інших захищених осіб або об'єктів, ст. 53 прямо не передбачає втрати захисту в разі зловживання захисним статусом. Однак, оскільки в ст. 53 чітко зазначено, що вона діє «без шкоди для Гаазької конвенції 1954 року та інших відповідних міжнародних документів» (включаючи ст. 27 Гаазького положення), спеціальний захист втрачається, якщо об'єкти використовуються **для підтримки військових зусиль** із порушенням підпункту (b) ст. 53 ДП I. Однак навіть таке використання позбавляє культурні цінності лише спеціального захисту. А загальний захист цивільних об'єктів, який поширюється також і на культурні цінності, може бути втрачений лише тоді, коли об'єкт відповідає критеріям військового об'єкта.

Воєнний злочин нападу на культурні цінності

Римський статут криміналізує, зокрема, умисне спрямування нападів на будівлі, призначені для релігійних, освітніх, мистецьких, наукових чи благодійних цілей, на історичні пам'ятки за умови, що вони не є військовими цілями.

Зокрема, у справі Кордіча та Черкеза МТКЮ постановив:

«навчальні заклади, безсумнівно, є нерухомим майном, що має велике значення для культурної спадщини народів (у розумінні ст. 1 Гаазької конвенції 1954 року), оскільки вони є без винятку центрами навчання, мистецтва й науки з їхніми цінними колекціями книг і творів мистецтва та науки. Судова палата також звертає увагу на один міжнародний договір, який вимагає поваги та захисту навчальних закладів як у мирний, так і у воєнний час (тобто Пакт Реріха)».

d. Об'єкти, необхідні для виживання цивільного населення

Стаття 54 ДП I встановлює заборону на застосування голоду серед цивільного населення як методу ведення війни. Як би це контрінтуїтивно не звучало, кодифікація такого правила уособлює принципову зміну в МГП та новий принцип МГП. Якщо зазирнемо в XIX століття, то побачимо, що Кодекс Лібера чітко визнавав: «війна ведеться не лише зброєю; законним є морити голодом ворога, озброєного чи неозброєного, з метою якнайшвидшого підкорення ворога». Це правило було дещо модифіковане ст. 23(g) Гаазького положення 1907 року, згідно з яким лише імперативні вимоги військової необхідності можуть виправдати знищення або захоплення ворожого майна. Та під час Нюрнберзького процесу визнавалося, що тактика спаленої землі нацистської Німеччини була законною відповідно до ст. 23(g), якщо такі руйнування настійно вимагалися потребами війни.

У 1977 році на рівні ДП I була кодифікована заборона використовувати голод серед цивільного населення як метод ведення війни загалом (ст. 54 ДП I).

Забороняється піддавати нападу або знищувати, виводити чи доводити до непридатності об'єкти, необхідні для виживання цивільного населення, *спеціально з метою* не допустити використання їх цивільним населенням або супротивною стороною як засобу підтримання існування, незалежно від мотивів, нібито з метою викликати голод серед цивільних осіб, примусити їх до виїзду або з якої-небудь іншої причини. Водночас це положення не забороняє випадкові страждання цивільного населення, що є наслідком законних військових операцій. Наприклад, не буде незаконним напад на залізничну лінію або її руйнування лише тому, що вона використовується для перевезення продовольства, необхідного для забезпечення населення міста, якщо залізниця є військовим об'єктом.

Особливо захищені об'єкти

До об'єктів, необхідних для виживання, ст. 54 ДП I відносить запаси харчових продуктів, сільськогосподарські райони, що виробляють продовольство, посіви, худобу, споруди для забезпечення питною водою й запаси останньої, а також іригаційні споруди.

Під час напрацювання ДП I спершу пропонувалося, щоби перелік захищених об'єктів був вичерпним (переліку передувало словосполучення «а саме»). Та

зрештою держави дійшли згоди, що цей перелік має бути невичерпним орієнтиром (вживається словосполучення «такі як»). Це зумовлено тим, що потреба в предметах, необхідних для виживання, може змінюватися залежно від обставин у різних регіонах світу. Хоч цей список стосується насамперед харчових продуктів, питної води та предметів, які сприяють їх виробництву, рішення ухвалити ілюстративний перелік вказує на те, що під заборону можуть підпадати й інші життєво важливі предмети, як-от одяг і житло, якщо вони необхідні для підтримки життя в певних кліматичних умовах.

Труднощі також виникали через те, що перелік включає як такі предмети, як їжа або вода, основна цінність яких полягає в забезпеченні життєдіяльності населення, так і такі об'єкти, як «сільськогосподарські угіддя для виробництва продуктів харчування» та «іригаційні споруди», які можуть використовуватися під час військових операцій для цілей, відмінних від забезпечення життєдіяльності. Однак їх включення до переліку зумовлено тим, що вони насамперед роблять внесок у виробництво засобів до існування. Тому потрібно розуміти, що навмисне знищення районів, які виробляють продукти харчування, щоби перешкодити ворогу вирощувати їжу, або ж знищення поля з посівами, щоби перешкодити ворогу споживати врожай, є забороненими. Водночас законними залишаються бомбардування місцевості з метою запобігання просуванню через неї ворога, незалежно від того, чи виробляє ця місцевість продукти харчування, або ж знищення поля з посівами, щоби перешкодити ворогу використовувати його для укриття.

Ця ж заборона має два винятки. Можна знищувати чи нападати на такі особливо захищені об'єкти, якщо вони використовуються супротивною стороною:

- a) для підтримання виключно особового складу її збройних сил; або
- b) якщо не для підтримання існування, то для прямої підтримки військових дій, за умови, однак, що проти цих об'єктів у жодному разі не вдаються до дій, у результаті яких можна очікувати, що цивільне населення залишиться без достатньої кількості продовольства або води, що викличе серед нього голод або примусить до виїзду.

Виняток для суверенної держави

Стаття 54(5) додає до цього складного набору правил щодо заборони політики «випаленої землі» ще такий виняток:

«Виходячи із визнання життєво важливих для будь-якої сторони, що перебуває в конфлікті, потреб в обороні своєї національної території від

вторгнення, допускається відступ від заборон, передбачених у пункті 2, стороною, що перебуває в конфлікті, на такій контрольованій нею території, де цього вимагає постійна військова необхідність».

Цей виняток доступний виключно державі, яка захищає свою територію. Коли окупаційна армія змушена відступати, вона не може посилається на цей виняток для виправдання політики «випаленої землі».

Тут можна згадати практику, якої часто дотримувалися Нідерланди в минулому, затоплюючи значні частини своєї території, щоби зупинити або принаймні перешкодити просуванню армії загарбника. Нідерланди навіть ухвалили у 1896 році окремий Закон, чинний дотепер, який визначає органи влади, уповноважені віддавати накази про затоплення, і передбачає виплату компенсацій за завдані збитки. Такі практики не будуть порушувати ст. 54 ДП І.

е. Установки, що містять небезпечні сили

Стаття 56 ДП I встановлює особливий захист для установок, що містять небезпечні сили:

«Споруди або установки, що містять небезпечні сили, а саме греблі, дамби і атомні електростанції, не повинні ставати об'єктом нападу, навіть якщо ці об'єкти є військовими об'єктами, якщо такий напад може спричинити вивільнення небезпечних сил і, як наслідок, серйозні втрати серед цивільного населення».

По-перше, на відміну від ст. 54, ст. 56 ДП I наводить вичерпний перелік установок або споруд, що містять небезпечні сили. Особливий захист у межах цієї норми поширюється виключно на греблі, дамби й атомні електростанції.

По-друге, те, що якийсь з цих захищених об'єктів може бути об'єктом подвійного призначення та розглядатися часом як військовий об'єкт, не впливає на поширення на нього особливого захисту. Така унікальна імунізація цих об'єктів спричинена тим, що напад на ці установки несе «значні ризики» катастрофічних наслідків для цивільного населення.⁹

По-третє, МГП захищає й інші військові об'єкти, розташовані на цих об'єктах або поблизу них:

«інші військові об'єкти, розташовані на цих об'єктах або поблизу них, не повинні ставати об'єктом нападу, якщо такий напад може призвести до вивільнення небезпечних сил з цих об'єктів або установок і, як наслідок, до значних втрат серед цивільного населення».

Захищені об'єкти за ст. 56 ДП I можуть втратити особливий захист виключно за таких умов:

«(а) для греблі або дамби (а також для інших військових об'єктів, розташованих на цих підприємствах чи установках або поблизу) тільки якщо вона використовується не за своїм звичайним призначенням і для регулярної, значної і безпосередньої підтримки військових операцій, і якщо такий напад є єдиним можливим способом припинити таку підтримку;

⁹ Yoram Dinstein, *The Conduct of Hostilities under the Law of International Armed Conflict*, Cambridge, Cambridge University Press, 04.2016, Page 263.

(b) для атомної електростанції, тільки якщо вона виробляє електроенергію для регулярної, значної і безпосередньої підтримки військових операцій і якщо такий напад є єдиним можливим способом припинити таку підтримку».

Тут важливо наголосити, що спеціальний захист об'єктів та установок, які містять небезпечні сили, припиняється відповідно до цих винятків лише за екстремальних обставин «регулярної, значної та безпосередньої підтримки військових операцій». Цей критерій встановлює явно вищі вимоги, ніж критерій для визначення військових об'єктів зі статті 52(2) ДП І, що полягає в просто «ефективному внеску у військові дії». Таким чином, захищені об'єкти, що містять небезпечні сили, і військові об'єкти поблизу них можуть робити ефективний внесок у військові дії противника, але вони не можуть бути піддані нападу, доки не буде досягнуто вищі вимоги статті 56(2) ДП І.

Наприклад, звичайне призначення греблі полягає в «утриманні або готовності утримувати воду». Доки гребля не слугує жодній іншій меті, вона не втрачає свого захисту. Навіть якщо, скажімо, дорога на греблі виконує важливу транспортну функцію, яка, на перший погляд, може переважати над її «звичайною» функцією, це не призводить до втрати захисту, навіть якщо цей транспортний рух включає в себе періодичні перевезення військового транспорту. Спеціальний захист греблі припиняється лише тоді, коли транспорт, що нею рухається, «регулярно, суттєво і безпосередньо підтримує військові операції», а «напад є єдиним можливим способом припинити таку підтримку».

Отже, медичні формування, обладнання та транспорт, культурні цінності, об'єкти, необхідні для виживання цивільного населення, установки й споруди, що містять небезпечні сили – спеціально захищені об'єкти за МГП. Окрім того, що вони за своїм призначенням від самого початку є цивільними об'єктами, вони ще й наділяються додатковим спеціальним захистом. Навіть із втратою ними спеціального захисту потрібно переконатися, що такі об'єкти відповідають критеріям військового об'єкта, перш ніж здійснити на них напад.

Виконайте практичне завдання
до лекції

[ПЕРЕГЛЯНУТИ ПЗ](#)

Курс з міжнародного гуманітарного та кримінального права
створений з метою підвищення рівня знань українських суддів у цих
сферах та покращення якості правосуддя у справах про війсьні злочини.
Курс створений ГО «Трус Хаундс»